

Asia: VN/4728/2025

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö.

Rahoitusasetus on linjassa hallituksen tavoitteen ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden parantamisen kanssa. Oppivelvollisille suunnattu opetus tukee tutkinnon suorittamista. Aiemmin vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneet ohjataan ensisijaisesti suorittamaan tutkinnon osia, ellei ole painavaa syytä koko tutkinnon suorittamiseen. Rahoituksen avulla kannustetaan myös tutkinnon osien suorittamiseen useista eri tutkinnoista henkilökohtaisen tarpeen mukaan. Tutkinnon ja tutkinnon osien suorittamisaikoja pyritään lyhentämään.

Rahoitus kannustaa opiskelijoiden työllistymistä edistävään koulutukseen. Oppisopimusten määrä tulee todennäköisesti kasvamaan. Oppivelvollisten osalta kehitetään korkeakoulupolkuja, kuten nk. polkuopintoja. Yhteistyötä työnantajien kanssa tiivistetään entisestään esimerkiksi koulutussopimusten ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen osalta.

Jo aiemman vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osalta myös työnantajia tulisi kannustaa ohjaamaan työntekijöitä suorittamaan tutkinnon osia tutkintojen sijaan. Myös työehtosopimusjärjestelmää tulisi kehittää siten, että se huomioi palkoissa nykyistä paremmin tutkinnon osien suorittamisen.

Ammatillisen koulutuksen uudistuva rahoitusmalli vähentää rahoituksen ennakoitavuutta. Toisaalta rahoituksen yksilöperustaisuus lisääntyy siten, että se huomioi aiempaa monipuolisemmin esimerkiksi opiskelijan osaamisen lähtötason ja kannustaa työllistymistä tukevaan koulutukseen.

Rahoitus koostuu useista elementeistä. Näin se on herkkä rahoituksen vinoutumisille. Useat kertoimet saattavat johtaa siihen, että jotakin koulutuksen kohderyhmää yllirahoitetaan ja puolestaan toista kohderyhmää alirahoitetaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tuleekin seurata jatkuvasti, että rahoitus tukee hallituksen asettamia tavoitteita, työelämän tarpeita ja kannustaa koulutuksenjärjestäjiä toteuttamaan koulutusta kaikille opiskelijaryhmille taloudellisesti kestävästi. Jotta kokonaisuutta voisi arvioida, tulisi myös koulutuksenjärjestäjillä olla käytettävissä opetus- ja kulttuuriministeriön tekemät simulointilaskelmat. Tehtyjen simulointien ja toteutuneiden kustannusten laskennan osalta avoimuutta tulee lisätä.

Lausuntonne koskien asetuksen 1 §:ää (opiskelijavuoteen kuuluvat päivät)

AMKella ei ole asiaan huomioita.

Lausuntonne koskien asetuksen 2 §:ää (toteutuneiden opiskelijavuosien laskenta)

Toteutuneeseen opiskelijavuoteen liittyvät laskentaperusteet muodostavat 50 prosenttia kokonaisrahoituksesta nykyisen 70 prosentin sijaan. Tämä on linjassa ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuteen ja tuloksellisuuteen perustuvan rahoituksen vahvistamisen kanssa.

Lausuntonne koskien asetuksen 3 §:ää (lähtötason painokertoimet)

Opiskelijan lähtötason perusteella saatava rahoitus on 10 prosenttia koko rahoituksesta. Lähtötasokertoimet ohjaavat voimakkaasti rahoituksen kohdistumista oppivelvollisiin, joilla on heikko perusopetuksen päättötodistus. On tärkeää seurata, missä määrin heikko päättötodistus ennakoii heikkoa menestystä ammatillisissa opinnoissa sekä kuinka paljon hyvän päättötodistuksen saaneilla opiskelijoilla on tukea vaativia opiskeluun liittyviä haasteita.

Perusopetuksen arviointia tulee kehittää. Karvin selvityksen mukaan arvioinneissa on merkittäviä oppilaitoskohtaisia eroja.

Myös aikuisopiskelijoiden välillä on suuria eroja perusvalmiuksissa ja tuen tarpeessa. Aikuisopiskelijoiden lisääntyvä tuen tarve tulee huomioida rahoitusjärjestelmän jatkokehittämisessä.

Lausuntonne koskien asetuksen 4 §:ää (kustannusryhmä- ja muut painokertoimet) ja liitettä

Kustannusryhmien ja korotuskertoimien osuus on suurin (40 prosenttia) koko rahoituksesta. On tärkeää seurata toteutuneita kustannuksia sekä tehdä kertoiimiin säännöllisesti tarvittavat tarkistukset. Erityisen kalliilla aloilla on tärkeää seurata koulutuksen vetovoimaa, alueellista kohdentumista ja vaikuttavuutta. Tarvittaessa tulisi sopia esimerkiksi järjestämisvastuista.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutus ja rahoitus tulee turvata ja rahoituksen tulee vastata koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia. Tehtyjen koelaskelmien mukaan rahoitus saattaa jopa pienentyä vuosien 2024 ja 2025 tasosta.

Lausuntonne koskien asetuksen 5 §:ää (korotuskertoimet)

Kustannusryhmien ja korotuskertoimien osuus on suurin (40 prosenttia) koko rahoituksesta. On tärkeää seurata toteutuneita kustannuksia sekä tehdä kertoiimiin säännöllisesti tarvittavat tarkistukset. Erityisen kalliilla aloilla on tärkeää seurata koulutuksen vetovoimaa, alueellista kohdentumista ja vaikuttavuutta. Tarvittaessa tulisi sopia esimerkiksi järjestämisvastuista.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutus ja rahoitus tulee turvata ja rahoituksen tulee vastata koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia. Tehtyjen koelaskelmien mukaan rahoitus saattaa jopa pienentyä vuosien 2024 ja 2025 tasosta.

Lausuntonne koskien asetuksen 6 §:ää (toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

Vailla aiempaa vähintään toisen asteen tutkintoa olevat aikuisopiskelijat tulisi rinnastaa oppivelvollisiin, eikä heihin tulisi soveltaa opiskelijavuosiperusteista enimmäismäärää.

Lausuntonne koskien asetuksen 7 §:ää (suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

Suoritettujen tutkintojen lukumäärän ja tutkinnon osaamispisteiden perusteella saatava rahoitus ei perustu ainoastaan koulutuksen järjestäjän omaan suorituskyykyyn, vaan sitä verrataan muiden koulutuksen järjestäjien suoritteisiin. Tämä voi johtaa epäterveeseen kilpailuun ja suoritteiden määrän tarpeettomaan kasvuun. Tärkeää on seurata suoritteiden määrän muutoksia ja tarvittaessa muuttaa tämän rahoituksen osan perusteita.

Osa jo aiemmin ammatillisen tutkinnon suorittaneista joutuu vaihtamaan ammattia esimerkiksi pitkäaikaisen työttömyyden tai terveydellisten syiden vuoksi ja he saattavat tarvita keskimääräistä enemmän tukea opinnoissaan. Rahoitusta kehitettäessä tulisi löytää kriteerejä, jotka huomioisivat nyt esitettyä rahoitusperustetta paremmin tällaiset tilanteet.

Lausuntonne koskien asetuksen 8 §:ää (työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta)

Työssä olevalla ammatillisen koulutuksen tutkinnon tai sen osien suorittamisen keskeinen tarkoitus on osaamisen vahvistaminen. Työttömällä puolestaan keskeistä on saada työllistymistä tukevaa osaamista. Lisäosaamisen hankkimisen tavoitteena voi myös olla sellaisen osaamisen hankkiminen, joka mahdollistaa väylän koulutustason nostamiseen.

Työllistymiseen ja jatko-opintoihin siirtymiseen perustuva rahoituksen osa kannustaa koulutuksen järjestäjiä suuntamaan koulutusta ja ohjaamaan opiskelijoita työllisyyttä lisäävään ja jatko-opintoja tukevaan koulutukseen.

Lausuntonne koskien asetuksen 2 lukua (opiskelijapalaute)

Opiskelijapalautteen kerääminen on tärkeää. Se antaa tietoa opiskelijatytytyväisyydestä ja auttaa kehittämään koulutusta. Palautteella saatavaa tietoa voi hyödyntää sekä oppilaitostasolla että valtakunnallisesti. Usein julkisuudessa annettu kuva ammatillisesta koulutuksesta perustuu yksittäisten opiskelijoiden kokemuksiin. Opiskelijapalautekyselystä saatavaa tietoa tulee hyödyntää sekä alueellisessa että valtakunnallisessa ammatillisen koulutuksen maine- ja vetovoimatyössä.

Lausuntonne koskien asetuksen 3 lukua (työelämäpalaute)

Työelämäpalautteen kerääminen on tärkeää. Se antaa tietoa työpaikkojen näkemyksistä koulutukseen. Kysely auttaa kehittämään työelämäyhteistyötä. Palautteesta saatavaa tietoa voi hyödyntää sekä oppilaitostasolla että valtakunnallisesti. Työelämäpalautteesta saatavaa tietoa tulee hyödyntää sekä alueellisessa että valtakunnallisessa ammatillisen koulutuksen maine- ja vetovoimatyössä.

Saatujen palautteiden prosenttiosuuden perusteella tehtävä katokorjaus kannustaa koulutuksen järjestäjiä keräämään tehokkaammin palautteita. Palautekyselyiden korkea vastausosuus lisää tiedon luotettavuutta. Palautteiden kattavuudella ja sisällöllä on tärkeä rooli ammatillisen koulutuksen mainekuvan rakentamisessa.

Lamppu Veli-Matti
Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry